

KËNGË V.

Vasilikji

Kursbid Pásha mbëjëth këshillin të krërëvet të ushtëris túrke që rrethón Janinë — Fjalë të përbúzëshme të t'párëvet Shkjpárë. — Përgjégje e rrëme e e gënjështër të Seraskjërít. — Ditët e fúndit t'Alíut. — Frikësime natësore e vështím Vasilíkjes. — Ëndërra të plákut trím. — Shkón te ansújeza e líkjërít. — Selím, rójtës i zjárrit, i dëftón dashurín e ndézur Vasilíkjes. — Vdékia e djalóshit e dhëmbia e parrëfyeshme të grúas s' dásurë — Mendíme të Alíut mbi të bñjt e fjalë të áshpra kúndra Shkjpárëvet që u lánë në dúar të Túrkut. — Lúftë e mbráme e vdëkie e t'Mádhít Shkjpárë. — Tmerím i Omër Pásha Vriónit.

Po të lëë tashí më nj'ánë
parathënat, túe mos dítur
n'atò kúrr do t'vërtetónen;
múnt të thóm se s'është i tépër
5 zëri i lárt, çëmím i vétëm
ça ngà lúfta e përdyvjetëshme
për gjíth mónë aí fitói.

I ngarkúam me ditë e brënga,
ngà të dásurít i lënë,
10 túe mós pásur më shpërësë
për shpëtím, aí me t'pákë
tríma t'bésës Gégë e Tóskë
ngà gjíthë ánët i rrethúar,

CANTO V.

Vasilikjì (vv. 837)

ARGOMENTO

Kurshid pascià raduna il consiglio dei capi dell'esercito turco che assedia Janina. — Acri discorsi dei principali fra gli Albanesi. — Risposta equivoca e false promesse del Seraschiere. — Ultimi giorni di Ali. Terrori notturni e visita a Vasilikjì. — Illusioni del vecchio eroe. — Si trasferisce nell'isoletta del lago. — Selim, custode del fuoco, dichiara il suo ardente amore a Vasilikjì. — Morte del giovanetto e dolore atroce dell'innamorata donna. — Pensieri di Ali intorno ai figli e violenta apostrofe contro gli Albanesi che lasciaronsi ingannare dai Turchi. — Ultimo combattimento e morte del grande albanese. — Turbamento profondo di Omer Vrioni.

Ma, per lasciare da parte
le profezie, poichè non so
se esse si avvereranno mai,
affermo che non è esagerata
5 l'alta fama, unico compenso
che, dopo una lotta di due anni interi,
egli riuscì a guadagnare per sempre.

Carico di giorni e di affanni,
abbandonato da tutti i suoi cari,
10 privo oramai di ogni speranza
di salvezza, egli, con pochi
valorosi Gheghi e Toschi rimastigli fedeli,
pur essendo assediato da ogni parte,

- dëjt é dhë përziëjti é shkúndi.
15 Po e kísh zënë héra e 'tíj
e kísh zënë è vét e ndíej.
« — O Selím, pā fiálë t'íme
mos e fik të lúmen tójë.
Ngjër çë t'këmi zjarr e plúhur
20 s'münt të jémi kúrr të lídhurë,
as do t'vdésim na pā gják.
Báshk me në të gjíth armákjët
várr të kën! Një déke e tállë
Alí páshës i ká híe! — »
25 È Selími trím i búkur
si një váizë, krýet përunji
pā një fiálë, é díttë é nátë,
si një gjárpër mbi vistárin,
rrij i gátshëm në llagúar
30 të kíttézës, ndëpër vòzga
te ku plúhuri ísh í rúajtur.
Di-sā hérë i híj në vënt
pásha i vét, è më të rrállë
zónja e 'tíj Vasilíkja,
35 ajó zónjë e mírë é e híeshme
rréze díelli ndëpër rët
të një shpýrti t'turbullúam.
Ngā të përfiturit i lódhët
é préj túrpit t'máth i ngútsur,
40 Kurshíd pásha seraskjéri,
mlódhí krérët é të párët
t'ushtëris è thà: « — I mallkúami
kjéshë é néve vë në lójë,
sé s'kā fríkë as Mbréti, as Zóti.
45 'Thúaj se i vétëm na rrí m'bállë,
é se ká në dórë t'vétë
jétën t'ënë si të 'tíjën,

sconvolse e turbò mare e terra.

15   Ma lo aveva raggiunto l'ora fatale,
lo aveva raggiunto ed egli lo sentiva!
« — O Selim, senza un mio ordine,
non ispegnere la benedetta miccia.
Finchè avremo fuoco e polvere,
20   non potremo essere presi giammai,
nè morremo senza far sangue.
Insieme con noi tutti i nemici
abbiano sepolcro! Una morte tale
è ben degna di Alì Pascià — ».

25   E Selim, giovine bello
come una fanciulla, abbassò il capo
senza dir verbo, e giorno e notte,
quale serpente che veglia su di un tesoro,
stavasene pronto nel sotterraneo
30   del castello, infra i barili
pieni di polvere.
Spesso ne prendeva il posto
lo stesso Pascià, e qualche volta
la sposa di lui Vasilikì,
35   quella signora buona e vezzosa,
raggio di sole fra le nubi
di un'anima sconvolta.

Stanco dell'attesa
e spinto dalla vergogna
40   Kurshid Pascià il seraschiere
raccolse in assemblea i capi e i principali
dell'esercito: « — Il maledetto
ride di noi e ci mette in burla,
poichè non teme nè il Sultano, nè Dio.
45   Quasi solo ci stà di fronte
ed ha quasi in suo potere
la nostra vita, come la propria,

në guzófschim ná ndë vónë
t'i vërsúlemi. E mahníturë
50 shikjòn bóta, edhé për ditë
po smadhóhet ëmbri i 'tj,
si për në po shtóhet dhúna.
Çë të bëjëm prān? Si dúhet
ná të sílemi, për ndër
55 të t' Lártës Dërë é t'ënë? — ».

Elmás Bégu thá: « — Më mirë
është të fálet trími i mótshtëm,
prej Shkiptārëvet i dáshur
sā s'kā klënë kurr një i jétër.
60 Dítësh ë më tásh i shkúrtër,
è për pák edhé do t'rrónjë.
Zëmhra sòt e mbān më këmbë
è kënákjëja e kjëndrímit
trimërór; po kūr të jët
65 te të prëjturit e pákjës,
do të xgréhet me të shpéjt
è në t'ëmbjë kjetësi
do t'shúhet i harrúam — ».

Pas atij Tahír Abázi
70 fiálën móri: « — S'münt të fshíhet
se e Shkiptārëvet të tërë
është këjó e vërtëta mēnde.
Shtónj edhé se ndóshta t'gjíthëve
na vjén kékj, e sā më shúmë,
75 túke pār se Anadollákët
jánë atá çë më se t'ljërë
ngúljën këmbët për të príshur
plákun trím te gjákut t'ënë,
é se e ndýjën edhé e lýejën
80 me të shāme è me të fyeme
për së lārgu, ashtù si grāzë,

ove mai da noi si osi finalmente
assalirlo. Meravigliato
50 il mondo guarda, e di giorno in giorno
il nome di lui diventa più grande
come per noi diventa maggiore l'onta.
Che cosa bisogna fare? Come ne conviene
conducerci per l'onore
55 della Sublime Porta e nostro? — ».

Elmas Beg disse: « — Assai meglio
sarebbe se si perdonasse al vecchio eroe,
amato dagli Albanesi
come non lo è mai stato alcun altro.

60 Egli ormai ha i giorni contati,
e gli resta ben poco di vita ancora.
Oggi lo sostiene il coraggio
e la gioia che gli deriva dalla resistenza
eroica; ma quando sarà
65 nella tranquillità della pace,
egli tosto verrà meno
ed in dolce quiete
si spegnerà nell'oblio — ».

Dopo di lui Tahir Abas
70 prese la parola: « — Non è possibile nascondere
che di tutti gli Albanesi
sia questo il pensiero.
Aggiungo che a noi tutti
dispiace, e più che da noi non si dica,
75 nel vedere come gli Asiatici,
a preferenza di ogni altro,
insistano nel voler perdere
il vecchio eroe del nostro sangue,
e come lo imbrattino e lo insozzino
80 con ingiurie e con oltraggi
da lontano, quali donnicciuole,

- túe mos klënë kūr të zótët
të vërvíten e t'i bíen
burrërisht. Atà s'kujtōjën
85 sà rëndón mbí shpýrtin t'ënë
se një nësh, è klóft i zī
më se drékji, i húaji vjén
të mundónjë, edhé prēj Mbrétit
i dërgúam, te vëndi i jýnë
90 me fukji. Pá lé se Mbréti
sót e kà me një ngā búrrat
më t'mëdhénjë è më të klúamë
çë në bótë u lën, të t'sílit
të këkjýrurit e shtrëmbët
95 nuk durójën as të fórtit,
jó firúkët e lanókët
t'Anadóllit!... — » Thá è së mrámit
fóli Hágo Vesiári :
« — Adratāri i Móllës s'kúkje
100 ësht i njóhur è i përmëndur
te ku dó. Në trýesë i zótí,
në harëm edhé i pashók
sí i pa shòk edhé të vrárët
për të svëshur; po te lúftat
105 fakjezī. Me atë nuk kémi
gjë të thómi, is edhé hënza
çë s'i vë një kjéni véshin
kūr i léhë i hidërúam,
sà të kjíelli ajò m'e búkurë
110 dritësòn. Po fórt të prëmë
jémi nā, mbré zolëri,
túke pār se Mbréti i jýnë,
zëmbremáth è shúmë i bút,
núk përkúlet për me fálur
115 një njerī shkjiptār, i tsíli

non essendo poi capaci
di spingersi innanzi e di assalirlo
virilmente. Essi non pensano
85 quanto sia grave per l'anima nostra
che uno di noi, e sia esso più nero
del demonio, uno straniero venga
per punirlo, anche a ciò dal Sultano
incaricato, nella nostra stessa regione
90 con la forza. Senza dire che il Sultano
oggi se la prende con uno degli uomini
più grandi e più illustri
che siano mai nati in terra, del quale
uno sguardo torvo
95 non sostengono nemmeno i più forti
non già i codardi e gli straccioni
dell'Anatolia!... Disse ed ultimo
parlò Hago Vesiàri:
« — Il cialtrone della Mela Rossa
100 è abbastanza noto e celebre
ovunque. A tavola capacissimo,
e senza uguali nell'harem,
come è senza pari anche gli uccisi
nello spogliare; in battaglia
105 spregevole. Con costui nulla abbiamo
da ridire, come la luna
non presta orecchio al cane
che le abbaia, tanto più dispettoso
quanto più bella essa nel cielo
110 rifulge. Ma assai dolenti
siamo noi, o signori,
nel vedere che il nostro Sultano
magnanimo e mite
non piegasi a perdonare
115 ad un uomo albanese, il quale

- thúaj se kã në vârr një këmbë,
è ç'i bëri akjë shërbíme
mbretëris te kóha e shkúame ;
sã me rrúgë e me të dréjt
120 mbi të gjíthë e lartësói
híeja e lúme e Perëndís.
Përsé tásh në dérë t'vétë
e do vjérrë krýet e bárdhë
të kreshníkut arbëresh
125 Mbréti i jýnë? Ngatërrésa
e të shpífura të smírit
sývet 't tîj e parakjítën
sí nj 'armfk é i holkjën sýpër
më të mádhen nëmë è e ndájtin
130 ngã të sglédhurit, si gálë
ngã një túbë délesh t'bárdha.
Ûnë tásh nuk dúa me i dálë
zót atij as pák; por thóm
se për 'të kísh t'ísh ndëlésa
135 e Sullánit te pamúndur
shúmë e mádhe, më se gjýkji,
pas smadhímit të památur
të çë fáji dó, të ngjítur
me të dréjt, a jò. Të gjíthë
140 i kã lájtur ngjer më sót,
túe mós pásur më një grímë
të pushtétit t'tij të vjétër,
è me zì túe klënë i lîr
edhè véhten po të vrásnjë. — »
145 Erdh'è e nisi Kurshíd pásba :
« — Disã fiálë ngã ató t'úajat
í pëlkjénj, o zotërnjë
por disã, me të vërtétë,
fórt të thárta múa më dúken;

ha quasi un piede dentro la fossa,
e che pure ha resi tanti servizi
all'impero, nei tempi trascorsi;
sì che, ben a ragione e con giustizia,
120 su d'ogni altro volle elevarlo
l'Ombra gloriosa di Dio.
Perchè ora alla porta del suo palazzo
vuole appesa la bianca testa
del campione albanese
125 il Sultano nostro? Intrighi
e calunnie dell'invidia
agli occhi di lui lo presentarono
quale nemico e ne attirarono addosso
la maledizione maggiore e lo divisero
130 dalla società degli eletti come pecora nera
da un branco di pecore bianche.
Or io non intendo levarmi
a difensore di costui per nulla, ma dico
che per lui dovrebbe essere il perdono
135 del Sultano invincibile
grande, assai maggiore della giustizia,
anche di fronte all'esagerazione eccessiva
di qualunque delitto che gli venga attribuito,
con fondamento, ovvero no. Tutti i delitti
140 egli li ha oramai scontati,
non avendo più nulla
dell'antico potere,
ed essendo appena libero
di uccidere se stesso — ».

145 Prese a dire Kurshid Pascià :
« — Molte delle parole vostre
le approvo, o signori;
ma molte altre, a dir vero,
mi sembrano abbastanza acri,

- 150 ndónse e njóhë edhé të ndfemen
ngā burójën. Se Vezíri
i Janinës vet e ndzíti
hidhërímin e Sulltánit,
nuk mohónet, në mós tjátër
155 túke i dhënë hérë é hérë
shkák armíkjëvet e frútë
për t'e shpífur, me ujë gjásë
drejtësíje. Kúsh i shtýjti,
e prej kúi, prej kúj Junánët
160 pátën ndíhmë edhë këshill
sā të ngrëjën krýet e t'ýre ?
Rrumellín kúsh e përzíejti
te gjithë ánët ? É kúsh kúrr
u dhà rrájëvet guzímín
165 sã të çóheshín të tërë
túke lënë parëmendët
túe ndërrúar në pálla t'mpréhta
kúndra nësh è plórë è shétëra ?
Mbólli fárë të helmúame
170 Alì pásha, è pémë hélmi
kã me ngrënë aí më párë;
aì vet, çë núk e díti
se të mírën s'e kujtójën
kúrr Junánët, si të gjithë
175 atà njérëzë të póshtërë
ç'u lën vetëm për shërbím.
Me kaúrët u bë shók !
Çë përéti përvéç ndëshkímít
ç'i përkét ngā dóra e Zótit,
180 shúmë e rëndë edhë mizóre
sã më vónë ajó përunjet
për te rráhur ? Júve, ò búrra,
fórt jú dhímbet, për njëmënt

150 quantunque conosca il sentimento
dal quale scaturiscono. Che il Visir
di Giannina da se stesso abbia eccitato
lo sdegno del Sultano
non è da negarsi, se non altro
155 coll'offrire di tanto in tanto,
motivo ai nemici e pretesto
di calunniarlo con qualche apparenza
di verità. Chi li spinse
e da chi, da chi mai i Greci
160 ebbero aiuto e consiglio
a sollevare il capo?
Chi sconvolse la Rumelia
in ogni parte? E chi mai
diede agli schiavi il coraggio
165 di ribellarsi tutti,
lasciando gli aratri
e mutando in acute spade
contro di noi e vomeri e vanghe?
Sparse dei semi avvelenati
170 Alì Pascià e frutta velenose
conviene che egli gusti per primo;
egli stesso, che non seppe
come il beneficio non lo ricordino
 giammai i Greci, e tutti
175 quegli uomini spregevoli
che son nati solo per servire.
Cogli infedeli egli si è fatto compagno!
Che attende oltre la punizione
che gli spetta dalla mano di Dio,
180 assai grave e crudele
quanto più tardi essa si abbassa
per colpire? A voi, o bravi,
la compassione, senza alcun dubbio,

- 185 pláku trím, përsè shkjiptarin
n'atë shíhni të përmëndur
é Vezírin, çë një ditë
kísh pushtét sã as kurr një i tjetër,
sót në búzë të plaskómit;
é núk shíhni mýsýllmánin
190 çì rã móhit fës, me púnë
è të sjéllë, edhè në mós
túke zënë atë të krýkjit,
pas tundímevet t'asáj
çë, në vënt t'Emínës s'mjéré
195 kã të dáshurë è të zònjë.
Me këtó të gjitha Mbréti
përdëlm për 'të do t'kët,
è pas fiálës ç'u kã dhënë
edhé djélmëvet t'atij,
200 s'do t'e shtýpnjë kréjt të rãrin
ç'i përvúhet; po me grãt,
me fëmíjën é me kjózmët
do t'è çónjë n'Anadóll,
të përésnjë atjè në pákje
205 atë hérë çë për gjíthë
kã të vínjë dón è mós.
Prãn të shtróhet pã ú vonúar
e l'mundónij jú të bñdet
túke i dhënë bésën t'ime,
210 se edhé gójaze prej méjet
siharíkjin do t'e gjégjet
tek ansújëza e likjërit
sã më shpéjt. Kështú u gënýfen
atà tré, è kështú, pã dáshur,
215 atë trím e múárën n'kjafë.
Por aí në rómë í mbýllur,
tsópë e mrãme e zotërís,

185 il vecchio eroe, poichè l'Albanese
vedete in lui, l'Albanese celebre,
ed il Visir, che un giorno
era potente quant'altri mai,
ora sull'orlo dell'abisso;
e non vedete in lui il musulmano
190 che ha rinnegata la fede, con le opere
e con la condotta, se non pure
coll'abbracciare quella della croce,
giusta le tentazioni di colei
che, in luogo dell'infelice Emina,
195 egli ha per amante e per signora.
Tuttavia il Sultano
intende averne compassione,
e secondo la promessa che ha fatta
anche ai figli di lui,
200 non calpesterà del tutto il caduto
che gli si umilia, ma con le donne,
con i familiari e con le ricchezze,
intende mandarlo nell'Asia Minore,
affinchè ivi aspetti in pace
205 quell'ora che per tutti
deve fatalmente giungere.
Si arrenda quindi senza indugio
e adoperatevi voi a convincerlo
dandogli come pegno la mia fede,
210 che anche dalla mia stessa bocca
riceverà il lieto annunzio,
nell'isoletta del lago
quanto prima. Così s'ingannarono
quei tre e così, senza pur volerlo,
215 compromisero l'eroe.

Ma egli, stando chiuso nel rifugio,
ultimo avanzo della sua signoria,

- núk ish më se hieja e védit!
J kish jikur sÿshit gjúmi,
220 è në nátën, për të lódhët
e kjëllòj, edhè mbulésat
i rëndóhesbin një t'ímtë,
béhas ëndërrash të kékje
fórt i tútur, i shpërthëj
225 edhè çohëj túe gulshúar
è i dërsijtur gjith. Një nátë,
sí përplásej ndër likúrët,
më se kúrr i pikëllúam,
gjéggjëj zërín e një grúaje
230 çë me t'dáshur e thërrísëj:
« — Èja, ò Zót; këtú të prëshesh
áfër méje të harrúames.
Të përés ká shúmë... Àh éja
të kësh pákjë!... — ». U shkúnt e u rúa
235 rréth e rréth è s'pā njeri,
po i këmbój edhè te véshi
fiála e atij grishími t'ëmbël
ç'i tërkjëthi mísht è frýmën
i këpúli. Ashtú i ndërýshëm
240 mbéli pak è vet me védin
fóli prān: — » Vasilikjía
më thërrét... À mós e zúri,
mós e zú për múa të ngrátin
frígë e rē? Për me u përbñndur
245 jánë grāt, e di-sā hérë
të përtárdhëshmen e ndien
shpÿrti i 'lýre në hetím...
Váte è e gjéti: Mój ti, zëmbërë,
edhè ti pā-gjúm è n'brëngë
250 e shkón, nátën? Lé kujdéset
è mejtímet; lèja Alfut

non era più che l'ombra di sè stesso!
Gli era fuggito dagli occhi il sonno,
220 se mai di notte, per la stanchezza,
lo coglieva talora e le palpebre
gli si abbassavano per un istante,
d'improvviso, da orribili sogni
spaventato, le spalancava
225 e levavasi ansando
e madido di sudore. Una notte
mentre dibattevasi fra le pellicce,
più che mai angosciato,
udì la voce di una donna
230 che lo chiamava con affetto:
« — Vieni, o signore, e qui ti riposa
presso me la dimenticata.
Ti attendo da gran tempo... Deh vieni
ad aver pace!... — ». Si riscosse e lo sguardo
235 gittò attorno e non vide alcuno;
ma ancora gli risuonava all'orecchio
la parola del dolce invito,
che lo fece rabbrivire e che il fiato
gli trattenne. Così dubbioso
240 stette alquanto e fra se stesso
parlò poscia: « — Vasiliki
mi chiama... Che l'abbia assalita,
che l'abbia assalita per me misero
qualche nuova paura? Da far meraviglia
245 sono le donne e spesse volte
sente il futuro
l'anima loro presaga... — ».

Andrò a trovarla: « — O cuor mio,
anche tu insonne ed in ansia
250 trascorri la notte? Lascia le cure
e le preoccupazioni, lasciali ad Ali

- ngashërimet è me gázin,
me atë gás të bût è l'ëmbël
shpÿrtin t'ím kjetó. Nuk flét?
255 Núk më thúa një fiálë e klâ?
Përsè klâ kështú è shamtin?
Thírma e jóte dashtniläre
më tërhiëku edhé me vráp
jà se t'ërdha i dishiróshëm,
260 si i përeturi ndë krúa. —
E vërrëj ajó ndë lóte
e mahníturë edhè e trëmburë
kūr aí në mënd e móri
ngā kish dàlë i mpshéhti zë.
265 Shúmë i sbët e si i këpútur
mbi një shkām u là túe fshār:
« — Móre e bījëza e Plihvítsës,
fórt e búkurë edhè e zýmte,
nà të dÿ nuk munt t'e kémi
270 várrin báshk... Më thírri Emína
tek i ftóhti shtrát i 'sāji...
Grúazë e mjérë è kékj e fÿeme!
Ësht edhé m'i fórt se déka
mālli i 'sāj. Po më se fáti
275 ësht e mādhe zëmbra e jíme! — »
Thà kështú è më këmbë u çúa
túke i rār me shkópin tókës.
Të lëvízurit e sprásëm
të nji flákje çë shúhet!
280 Çë atë hérë práp të sÿt
i vetói shpërësa e vjótërë
më se më kūr, mbí tsá dítë,
me të búkurën túe fólë
gjíth i çéli asāj këshíllin:
285 « — Kúrshíd pásha m'bë me dítur,

gli affanni, e col sorriso,
con quel tuo sorriso mite e dolce
mi acqueta l'anima. Non parli?
255 Non mi dici una parola e piangi!
Perchè piangi e sospiri così?
Il tuo grido amoroso
mi ha qui attirato e tosto
son venuto a te, pieno di desiderio,
260 come assetato alla fonte — ».

Essa lo guardava in lacrime
meravigliata e piena di spavento;
sicchè egli ben comprese
da qual luogo fosse uscita la misteriosa voce.
265 Assai pallido e come affranto
si lasciò cadere su di una sedia gemendo:
« — Oh cara figlia di Plihvitsa,
bellissima e mesta,
noi due non avremo giammai
270 sepolcro insieme... Mi ha chiamato Emina
nel suo letto gelido...
Povera donna e così crudelmente offesa!
É tuttavia più forte della morte
l'amor suo. Ma più del fato
275 è grande il cuor mio!... — ».

Disse e si levò in piedi
battendo il suolo col bastone.
Ultimo guizzo
di una fiamma che si spegne!
280 Da allora negli occhi di nuovo
gli lampeggiò la speranza antica,
tanto più quando, dopo pochi giorni,
discorrendo con la bella
tutto le aperse l'animo:
285 « — Kurshid pascià mi fa sapere,

pas të rāvet prej Stambóllit,
se, tūe pār kjēndrésēn t'ime,
u pērkúl sulltán Mahmúdi
të më fálnjë, po me kjýshken
290 çē të véte n'kēmbē t''tj
pēr ndējésē, edhē me fiálēn
se do t'shkónj në Móllē t'kúkje
báshk me t'yi edhē me gjēn,
atjē fátin tūe pēritur
295 në pushím. Po kúsh, ō e dáshur,
i dzē bésē? Aì gēnjéu
Músta páshēn, po jó múa!
Sót si sót, me gjíth, më dúhet
të dēftónj se s'mē klā zēmbra
300 e se jám njērī me t'márē.
Prān do t'nísem pēr n'ansújē,
me njē zētē e më ngā t'rréptit
tríma t' mī, sé do të vínjē
seraskjéri i vét si mík,
305 è pas mēndes s''tj të ndrýshkurē,
të më márrujē me të mírē,
të kjetónjē atà ndýshíme,
çē do t'isha fare i márrur
dhé pēr 'lē në mós t'i kísha.
310 Me pēlhúrē t'marimāngēs
váll kujtón se më mbēshtfēll
dálē é dálē klýçku i lēnē!...
Po në dórē kūr t'i dúket
se më kā, si edhé kanāri
315 kā niē kjēngj, aì ndē vónē
do t'pērbýndet, se shkjpónja,
tue kēpútur mbréza è lékie,
fluturón te kjēlli i gjērē,
práp mbí gjárperin prej rēvet

dietro notizie avute da Stambul,
che, ammirando la mia resistenza,
si è piegato il Sultano Mahmud
a perdonarmi, però a patto
290 che io mi rechi ai suoi piedi,
per impetrarne la clemenza e con la promessa
che io me ne andrò nell'Asia Minore,
insieme a te e con tutte le mie ricchezze,
per attendere ivi la morte
295 tranquillamente. Ma chi, o diletta,
gli presta fede? Egli è riuscito ad ingannare
Mustafà pascià, ma non me!
Tuttavia oggi mi conviene
mostrarmi senza alcun sospetto
300 e quale uomo privo di malizia.
Quindi partirò per l'isola
con venti e più fra gli arditi
miei bravi, poichè ivi ha in animo di venire
il Seraschiere stesso quale ospite
305 e secondo il suo stolto giudizio
per trattarmi con le buone
e per acquetare i sospetti che ho,
e che dovrei essere del tutto pazzo,
anche per lui, se non li avessi.
310 Con una tela di ragno
egli forse s'illude di avvolgermi
a poco a poco, l'imbecille e stolto!...
Ma quando in mano crederà
di avermi, come il beccaio
315 ha un agnello, allora egli finalmente
si meraviglierà che l'aquila
rompendo le reti ed i laccioli,
spiccasi a volo nell'immenso cielo,
di nuovo sul serpente dalle nubi

- 320   të lëshónet si rrufëja — ».
            Búzën vù më gas è héshti.
E mejtúame edhè pà fjálë
rrij e búkura, në fákje
gjíth e sbéturë, e te sýt
- 325   shíhej túta e zëmbres s's'áj.
Ai dórëzën i púthi
edhè bállëthit si bóra,
si një tátë i plót me mäll,
è m'u nís. Ajó për dhë
- 300   rà më glúnjë túke u shëmbur :
« — Rúaje, i lárti Perëndi,
è Ti zónjë e Tërëshéjte
kíj kujdés për 'të è për múa! — ».
            Po s'kalói të kjíellit dýertë
- 335   bríma e 'sáj, sé e thëna e fátit
nuk këthéhet. Shkúan tsá dítë
ndër shpërësa e ndër ndyshíme.
Shpýrti i trímit si, pas érës,
ísh mbifákjeja e likjërít
- 340   tash e prërëtë è e këthiëllëtë,
tásh e vrërët edhè e rrúdhurë,
tásh e túrbullë è e përzíeme.
            Hásan pásha váte è e gjéti :
« — Ó vezír, t'u ngjátët jéla! — ».
- 345   « — Edhè ti të glátë e pátshe!
« — Érdhi fjála e dëshirúame.
            Díta sót për të kujtúar!
            Díta sót për t'u gëzúar!
- 350   Tásh i çò Selímit úrdër
sà të shúanjë t'u shkrétën tójë;
è mbi sógjen e kjýtézës
lè të ngrëhet prap udë vónë
è t'valónjë i shëjti flámur

- 320 per piombare, come la folgore — ».
Atteggiò la bocca a sorriso e tacque.
Pensosa e tacita
stavasene la bella, in viso
tutta bianca, e negli occhi
- 325 vedeasi lo sgomento che essa aveva in cuore.
Egli le baciò la mano delicata
e la fronte nivea
qual padre amoroso
e andò via. Essa a terra
- 330 cadde in ginocchio singhiozzando :
« — Proteggilo, o sommo Dio,
e tu Signora Tutta-santa,
abbi cura di lui e di me! — ».
- Ma non varcò le porte del cielo
- 335 il grido di lei, poichè il decreto del destino
non si muta. Trascorsero alcuni giorni
fra speranze e timori.
L'anima dell'eroe, quale secondo il vento,
era la superficie del lago,
- 340 ora calma e serena
ora fosca e increspata,
ora torbida e sconvolta.
- Hasan pascià andò a trovarlo :
- 345 « — O Visir, sia lunga la tua vita !
« — Anche tu possa goderla a lungo !
« — È venuta la risposta desiderata.
- Questo è un giorno degno di ricordo !
Questo è un giorno di giubilo !
- 350 Or manda a Selim l'ordine
di spegnere la maledetta miccia,
e sulla torre del castello
permetti che finalmente si elevi di nuovo
e ondeggi al vento la santa bandiera

- i t'lēvdóshmes mbretēri.
355 si mē pára, i rúar ngā búrrat
e sulltánit tē pamúndur.
I t'pērvūjturit kŷ shēnĵi,
i tē fálurit kŷ kúshti
è dēftésa edhè e pajtímit,
360 si ndër Zót e njerēzi
shēnj í pákjes ēsht ylvēri.
Atē hérē do tē vĳnjē,
si pēllúmp me dégē ulliri
Kurshíd pásha me fermánin
365 e tē Bútit tē pamásē. — ».
Pláku rrĳj mé kókē t' újurē
è nuk flísēj: po Hasáni
práp e nĳsi: « — Pēr Kĳtābin
bē tē bēnj, è mós e páfsha
370 tē Dxnétit t'lúmin prák
nē tē rréfsha! — Aí u pērgjégj:
« — Nē mós váfsha vèt, Selími
nuk dígjón... — » Ō Zotēri
mós u zé tashtí nē brískje,
375 pa shtrēngím! i thá Hasani.
Kĳitmē po se fjálēs t'íme
s'í dzē bésē, edhè pēr múa
do tē dhēmbem; po tē kóta
mos kērkó, pēr tē mbulúar
380 mēnden t'ēnde; è nē, si s'drónj,
núk e márrshe me tē kékj,
tē tē flás me zēmbre t' bārdhē
ū tē thóm edhè njē hérē:
Mós e vdò kēshillín t'im,
385 pā arrēsýe... Tē klófha fálē
se s'kám dót pengím te glúha — ».
Si túe fólē me vetvédin

del glorioso impero,
355 custodita, come prima, dai soldati
dell'invitto Sultano.
Della sottomissione è questo il segno,
è questo il patto del perdono
e la dimostrazione dell'accordo,
360 come fra Dio e l'umanità
segno della pace è l'iride.
Verrà solo allora
come colomba col ramo d'ulivo
Kurshid Pascià col decreto
365 dell'infinitamente misericordioso — ».
Stavasene il vecchio a testa bassa
e non parlava; ma Hassan
disse di nuovo: « — Per il Corano
io ti giuro, e che io non veda
370 del paradiso il felice limitare,
ove mai tenti d'ingannarti! Egli rispose:
« — Se non andrò io stesso, Selim
non obbedirà... — ». « — O Signore,
non afferrarti ora ai rasoi,
375 senza necessità! — ». Gli disse Hassan.
Dichiarami pure che alla mia parola
non presti fede, ed io per me stesso
sarò dolente; ma vani pretesti
or non mendicare, a fine di nascondere
380 il tuo pensiero, e se, come non temo,
tu non te l'avrai a male
che ti parli sinceramente,
io ti dico una volta ancora:
Non respingere il mio consiglio,
385 senza alcuna ragione... Ti chiedo scusa
se non ho ritegno nella lingua — ».
Come parlando seco stesso

- Ali pásha nytëròì :
« — Lè të bënet çë do t'bënet! — »
- 390 Prân atij i dhá nj'unázë,
shëng i njóhur ngā Selími,
persè kjítas, me t' e pâr
i tmeróshmi trím drangúa
do të sbütej si nëfë déle.
- 395 Ndër atë n'llagúar të rómës
te kjtéza, kúrm i ftóhët
è pā frýmë, n'gják të vét
rrij Selími gjíth i xýtur.
Në mëngjés Vasilikjía,
- 400 si përr dítë, atjè kísh sbrítur
t'i zëj vëndin përr tsa hérë :
« — Shkò, besník, è jéts të prëshesh... — ».
« — Jò, moj Zónjë, sè s'më këndet.
Nuk më këndet jò, moj zónjë,
- 405 të largónem ngā kÿ strófull
çë tashù vëlèn më shúmë
e më shúmë fort përr múa,
se Dxenéti me gëzímét
e me váshazít e 'tjja,
- 410 po sã ti m'i ndódhe brënda,
tí m'e búkurë è m'e híeshme
se t'pavdékëshemet Urí... — ».
« — Cë më thúa kështú, oré djálë
i pãmënd è i pa kujtúashëm ?
- 415 çë më thúa kështú ? Të kékjënj
mós vërrëjmë me atá sÿ
të përrzjártë è mòs më tút...
Núk e shéh edhè se drídhem
sí një thúprë?... Bjérë në fíjé
- 420 è kjetóhu... Sgjëndër shúmë
túke udënjur è n' kujdès

Alì pascià mormorò :

« — Avvenga ciò che deve avvenire ! — ».

390 Poscia diede a lui un anello,
segno conosciuto da Selim,
perchè subito, dopo d'averlo veduto,
il giovine terribile, quale dragone,
sarebbe diventato mite come una pecora.

395 Frattanto nel sotterraneo del rifugio
dentro il castello, corpo freddo
e privo di anima, nel proprio sangue
stava Selim tutto immerso.

In sul mattino Vasiliki,
400 come di sculto, era discesa
per prenderne il posto per qualche tempo.
« — Va, o fedele, e recati a riposare... — ».
« — No, o signora, chè non ne ho voglia.

405 Non ho voglia no, o signora,
di allontanarmi da questo covo,
che ora vale più,
e molto più per me,
che il paradiso con le gioie
e con le fanciulle sue ;

410 poichè ora ti ci trovi tu,
tu più bella e più vezzosa
delle Urì immortali... — ».
« — Che dici mai, o giovinetto
stolto ed imprudente ?

415 Che mi dici mai ?... Ti prego,
non guardarmi con quegli occhi
infuocati e non atterrirmi...
Non vedi tu che io tremo
come una verga ?... Rientra in te stesso
420 e calmati... Vigile per molto tempo
essendo stato ed in sollecitudine,

- 425 ü besònj se tí u sëmüre
ō djalòsh... — Është e vërtéta
se i sëmür ü jàm, moj Zónjë
i sëmür jam ü në zëmbërë,
përsë ti m'lavóse è shpÿrtin
më trázóve, akjë sã véhten
më nuk njóhë, è pára téje
jám si flútura ndë flákë,
430 si i mangjëpsur prej humnéres
pa vullim è pa fukjī.
Tí më hélkj è m'frigësón,
ti më dièg edhé më nárth;
ti më ngjállë edhè më vrét...
435 Kūr rrī lárq, ü hiékë é vúanj
si mbi drízat è mbi férrët,
si mbi thímbat e mbi glëmbat.
Résë ü kám për kë t'vërrën,
kám mērī për kë të flét,
440 smírë edhè për atë flím
çë t'argòn të zéshkjít flókë...! — ».
« — Hésht!... Àh hésht!... È ç'e harróve,
djálë i márrur é i pafát,
e harróve se Vezíri
445 më kã núse? — » Jò, moj Zónjë,
s'e harróva dót, po edhè
nuk e kám harrúar, ò e búkurë,
se klè vrásësi i t'ýt'èti!
As prej mëndes më kã dálë
450 se të dý te fsháti i shkrét
i Plihvítsës, ná, si lúle
te një dégë, u rritëm báshk...
Kóhë e lúme ajó! Si nj' ëndërrë
perëndòi ngã jéta e jónë,
455 po si nj' ëndërrë e pëlkjýshme,

io credo che tu ti sia ammalato,
o ragazzo... — ». « — É vero
che malato io sono, o signora :
425 malato son io nel cuore,
poichè tu mi hai ferito e l'anima
mi hai sconvolta, sì che me stesso
non riconosco più, e davanti a te
mi sento come la farfalla nella fiamma,
430 come un ammaliato dall'abisso,
privo di volontà e di forza.
Tu mi attrai e mi spaventi ;
tu mi bruci e mi fai intirizzare ;
tu mi dai la vita e mi uccidi...
435 Lontano da te io soffro
come se stessi sui pruni e sui rovi,
sugli aculei e sulle spine.
Io sento gelosia per chiunque ti guardi ;
io odio chiunque ti parli ;
440 io invidio anche quel soffio
che ti accarezza la chioma bruna... — ».
« — Taci !... Ah taci !... Ti sfugge dalla mente,
o ragazzo stolto e sventurato,
ti sfugge dalla mente che il Visir
445 mi ha sposa ?... ». « — No, o signora,
che non mi sfugge affatto, ma altresì
ricordo, o bella,
che egli è stato l'assassino di tuo padre !
Nè sono riuscito a dimenticare
450 che tutt'e due, nel disgraziato paese
di Plihvitsa, noi come fiori
nello stesso ramo, siam cresciuti insieme...
Tempo felice quello ! Come un sogno
è tramontato nella vita nostra,
455 ma come un sogno piacevole

- çë na là të dishirúamë...
Në një lágje shpít i kíshëm,
e kopshtinjët, për së jáshti,
më kujdës, ndër lédhe t'mbýllurë,
460 prej një gárdhi kulumbrish
edhë káçash íshën brënda
të bashkúamë è jó të ndájturë.
'Ati i jim Fehmì Bektáshi
edhë i jýti si dý vllézërë,
465 mëmat t'óna si dý mótra,
por nà dúheshim më shúme
se sã dúhen mótrë è vllã.
Báshk na gjëj hÿr çóhej díelli;
báshk na lëj në t'perëndúar.
470 Kúsh e príshi pákjen t'ënë ?
Kúsh na shkújmi lumërín ?
Rã mbi fshátin, si rrëpírrë,
Alì Pásha i papëritur,
me gjaksóret túba t'tíj;
475 e shpít t'óna u bën një grúmbull
híri t'ndzéhët é týmákesh
gorromíma të përgjákta.
Te gjíth ánët thírma grãsh
è të végjëjish luríma ;
480 kërtsënime è nëme e t'shãme,
krísma púshkash, edhë plúmbash
virskullíma gjarpëróre;
psherëtíma è váje è ankíme
të lavosúrish për déke.
485 Po ti e vétme pa një fjálë,
pa një drídhmë è po si e ngúrturë,
po ti e vétme, váizë e vógëlë
çë kalúar edhë s' i kíshe
dymëdhíetat rríje shtúara

che ne lascia desiderosi...
Nel medesimo quartiere avevamo la casa,
e i giardini, al di fuori,
con grande cura chiusi fra muraglie,
460 da una siepe di prugnone
e di rose selvatiche erano al di dentro
uniti più che divisi.
Il padre mio, Fehmi Bektáshi
ed il tuo erano come fratelli ;
465 come sorelle le madri nostre,
ma noi ci amavamo assai più
che non s'amino fratello e sorella.
Insieme ci trovava, al suo sorgere, il sole
e ci lasciava insieme al tramonto.
470 Chi distrusse la nostra pace ?
Chi annientò la felicità nostra ?
Piombò sul villaggio, quale tempesta,
Alì Pascià inaspettato,
con le sue orde feroci,
475 e le nostre case divennero un mucchio
di cenere ardente e di fumanti
rovine sanguinose.
Da ogni parte grida di donne
ed urla di piccini ;
480 minacce, bestemmie e ingiurie,
strepito d'armi e di proiettili di piombo
sibili serpentini ;
sospiri, e pianti e gemiti
di feriti a morte.
485 Ma tu sola, senza dir verbo,
senza un tremito e come impietrìta,
ma tu sola, piccola fanciulla,
che non avevi varcato ancora
i dodici anni, stavi ritta

- 490 përpòsh árrës të mallkúarë
ngā m'e lārta dégë e l'tsilës
ýt' át vírej në tērkúzë.
N'atë t'pāme të tmeróshme
sýt pā lótë i kíshe ngúlur,
495 sýt e búkur edhè m'ág,
si të kúj lēngón tue hjékur.
Ìsh aí i t'ýt 'éti kúrmi?
Ngā të háptat búzë t'múrta,
ndëpër gják è járgë, i lúaj
500 glúha e frýrë è shúmë e zézë,
è ngā grópat të shpërthýemë
sýt i dérdestin mbi fákjet
të stērpíkura me dzérkje
të gērdítēshmë... « — Àh të lútem,
505 ò Selím !... Ah hēsht, pēr Zótin !...
Çë të bëra vétë e mjéra,
çë të bëra pēr të kékj,
të më jēsh kēshtú mizúar ?
Pērsè ngjáll è pērtērīn
510 në të thýemen zēmbërë t'ime
atò várrë t' parrēfýeshme
çë s'u kánë, edhè pas kóhe,
mbýllur dót?... -- » Të búrrit t'ēnt
ù thóm púnēt e lēvdóshme,
515 butēsīn e 'tij të rrállë,
è të lártin shpyrt... Të páka
jám e thóm me të vërtétë
ndēr atò çë s'numēróhen
vépra t'tija trimērije,
520 çë kūr dhénë é déshë è dhī
túke viédhur, rā në dórë
të Kúrt páshës, ngjēr te díta
çë murtája e bë, ndë Nártë,

490   sotto il noce maledetto,
dal cui ramo più alto
tuo padre pendeva da una corda.
A quella scena orrenda
tenevi fissi gli occhi privi di lacrime,
495   gli occhi belli ed abbuaiati
come quelli d'un agonizzante.
Era quello dunque il corpo di tuo padre ?
Dalle aperte labbra livide,
in mezzo al sangue e alla bava, tremula
500   gli pendea la lingua gonfia e nera
e sprizzati fuori dalle orbite
gli si versavano gli occhi sulle guance,
tutte sparse di macchie
ributtanti... « — Ah, ti prego,
505   o Selim !... Ah taci, per Dio !...
Che cosa ti ho fatto io misera,
che cosa ti ho fatto mai di male,
perchè ora tu sia meco tanto crudele ?
Perchè ravnivi e rinnovelli
510   nel mio cuore infranto
quelle ferite inenarrabili
che non si sono, dopo sì gran tempo,
rimarginate ancora !... — ». « — Del tuo sposo
io celebri le opere gloriose,
515   e la mitezza rara,
ed il nobile animo... Ben poche,
a dir vero, io ricordo adesso,
fra quelle che non si enumerano,
imprese eroiche di lui,
520   da quando pecore, montoni e capre
rubando, cadde in potere
di Kurd pascià, fino al giorno
in cui la peste lo fece in Arta

- të patsitur trashgimtār
525 të kūj vdíkj, për fát të mírë,
é të kūj, për zī, shpëtói.
Fálmë, o zónjë, se të gjitha
s'i zë rréshtaze në gójë... »
« — E di mírë ti, o Selím,
530 se të rrëme shúmë armíkjet,
è të shpífura é përrálla
mbi Vezírín nuk u lódhën
túke kjítur... E di mírë
se nuk jánë ató që thúa
535 të lëvdóshmet púnë t' 'līja ;
se n'edhë kísh t'ísh fajtór,
si di-sā po thýejën ádra,
do t'mjaftójën e për gjith mónë
sā t'e bëjën të përmëndur
540 dëshírími i fórt è mündi
è t'përpjékurit e rrépët
të shpëtónjë Shkjpërín
prej Halldúpít... Sā për vrásën
e t'ým' éti (fále, ó Zot!),
545 fájin kā sulltán Mahmúti
è jò tjátër... Po Alí pásha,
për të lúturat e mīa,
çë s'e njóha, kūr më këmbë
j-u përmýsa è i préka glúgnët
550 me të klār è t' psherëtíjtur,
përpòsh rrójës s'līj e móri
vëndín t'ënë, è 's'u kursýe
për l'u ndíhur gjithë atýre
çë ngā Lábërit të kékje
555 kíshën pásur. Mëmën t'íme
edhë vllézërit i déshi
nën të mádbes hie t' vétë;

erede insaziabile
525 di chi morì, per propria ventura,
e di chi, per disgrazia, restò vivo.
Ti chiedo scuse, o signora, se tutte
non le passo in rassegna... — ».
« — Tu ben sai, o Selim,
530 che menzogne non poche, i nemici,
e calunnie e favole
intorno al Visir non si stancarono mai
di mettere in giro... Lo sai bene
che non sono già quelle di cui tu parli
535 le gloriose imprese di lui;
che se egli fosse pur colpevole
come molti cianciano,
sarebbero sufficienti per sempre
a renderlo celebre
540 il desiderio ardente e le fatiche
e la lotta virile da lui intrapresa
per liberare l'Albania
dal Turco... In quanto all'uccisione
di mio padre (perdona a lui, o Signore!)
545 la colpa è del sultano Mahmud
e non d'altri... Ma Alì Pascià,
per le preghiere mie,
che non lo conobbi quando, ai suoi piedi
prostrata, gli toccai le ginocchia
550 piangendo ed in sospiri,
sotto la sua protezione prese
la nostra terra, e non si contenne
nell'aiutare tutti coloro
che dei danni, per opera dei Liapi,
555 avevano avuti. La madre mia
ed i fratelli miei li volle
sotto la sua grande ombra,

- mbi të tjera gjínden t'ëndë,
si për kjózmë, e vú për ndër;
560 è të sglódhí t'ýj për bîr,
bîr të zëmbërës, edhè múa
më si bîjë se si núse... — »
« — Púnë e mádhe !.. Po m'i shtrëjt
è i shtrëngúashëm kûr u dúk,
565 tuke dënë uhâ, jevréu
i pashpýrt ? Njëmënt më shúmë
se edhè jéta e bótës s'tërë,
se gjíth âri ç'është në dzéhe
brënda tókës të pāprékurë
570 ti vélén, Vasilikj !..
Çë më bën se jám i gjáll ?
Ësht mundím i parrëfýeshëm,
ngashërím për múa të klënët.
Të të shóh è mós të l'këm,
575 të të shóh në dórë t'húajë
si një lójzë për këndë,
t'ýj vístâr të paçëmúam
ëmbëlsími è mirësije;
t'ýj çë t'ímen ú kujtóva
580 kjýsh i vógël; t'ýj çë désha,
t'ýj, e búkurë, çë dúa
më se drítëzën e sývet,
është dëním çë nuk duróhet !
Nuk duróhet, jò, për Zótín !..
585 U kam mbājtur ngjër më sót,
nuk e dí se sí è përsé.
Zjárri i brëndëshëm, çë gjákun
túke e djégur m'e faròn,
tásh ndër ështëërat më rýri;
590 më shkrín pálsat edhè trút...
Kij për múa tsá pák të dhímtur !

e la tua famiglia su tutte le altre,
mise per ricchezza e per onori;
560 ed elesse te qual figlio,
figlio dell'anima, e me
più come figlia, che quale sposa... ».
« — Gran che !... Ma più avaro
ed usuraio quando mai si dimostrò
565 prestando del denaro, un ebreo
crucele ? Assai più di certo,
che la vita del mondo intero,
che tutto l'oro riposto nelle miniere
dentro le viscere inviolate della terra,
570 tu vali, o Vasiliki !
Che importa a me della vita ?
È un martirio ineffabile,
è per me uno strazio l'esistenza.
A vederti e a non possederti,
575 a vederti in mano estranea,
come un gingillo voluttuoso,
te inaprezzabile tesoro
di dolcezza e di bontà ;
te che io reputavo mia
580 fin da bambino; te che amai,
te così bella, che amo
più della luce degli occhi,
è una dannazione che non si può sopportare.
Non si può sopportare no, per Dio !...
585 Mi son frenato sino ad oggi
non so nè come, nè perchè.
Il fuoco interno, che il sangue
mi distrugge bruciandomelo,
ora è penetrato dentro le ossa;
590 mi consuma le midolla ed il cervello !...
Abbi un pò di pietà per me !

- Mós më lè në dishpërim !..
Mós më lè kështù të sósur
prej dëshirit !.. Një të púthur...,
595 një të púthur è jò më !..
Púthmë... — Iò !.. — Më púth !.. — Aspàk !..
« — Ti jë e jímeja, mizòre;
për gjith mónë e jíme jë !..
Tásb të kám edhè në vdéksha,
600 ás me jétën nuk të lë !.. »
U lëshúa mbi 'lë, si kjífti
mbi një vídëzë të bárdhë.
T'i shpëtòj ajò përpíkjej
edhè shtíhej për së prápi,
605 túke bër tsupíl me brýlin
të rrëmákët mbi gulshúasin
krahëruár të t'mjérit trím;
si me lórëzën e djáthtë
shkiút i bëj è mpròjë fákjes.
610 Aí rrékej me përdhúni
è ndëj kjáfën; sýt t'afnúamë
edhè búzët të pagjákta,
ngà të tsílat një të lútur,
po si e dhímshëme shërtímë,
615 frymësòij : « Àh púthmë !.. Púthmë !..
E këpúturë è si e mékurë
pa fukji, Vasilikjía
ísh e lëhej; kūr në t' rráhur
i rá dóra n'brés t' Selímit
620 mbi të 'rgjëndtín mbrú të thíkës,
è prej míllit të gëdhëndur
hólkji arëndzin fórt të mpréhët
è te zëmbra e 'tij e fúti.
Hápi kráhët i tatkékji
625 me nj'ankím e sólli krýet

Non lasciarmi in tanta disperazione!...
Non lasciarmi così affranto
dal desiderio!... Un bacio...
595 Un bacio solo e non più!...
Baciami!... — No!... — Baciami!... — No!...
« — Tu sei mia, o crudele,
per sempre mia tu sei!...
600 Ora ti ho in mia mano, ed anche che io muoia
non ti abbandonerò nemmeno con la vita!...
Su di essa si avventò come il nibbio
su di una candida colomba.
Sforzavasi essa a sfuggirgli
e si ritraeva indietro,
605 puntando il gomito
sinistro sull'ansante
petto dell'infelice giovane;
mentre col braccio destro
faceva scudo e riparo al viso.
610 Con grande sforzo egli
tendeva il collo; socchiusi gli occhi
ed esangui le labbra,
dalle quali una preghiera,
simile ad un doloroso sospiro,
615 alitava. « — Ah baciami!... Baciami!... »
Affranta e quasi svenuta,
priva di forze, Vasiliki
stava per abbandonarsi; quando nel dibattersi
le capitò la mano nella cintura di Selim
620 sull'elsa argentea del coltello,
e dalla guaina cesellata
trasse fuori l'acciaio acutissimo
e lo piantò nel cuore di lui.
Aperse le braccia il misero
625 con un gemito, rovesciò il capo

- për së mprápështi è në këmbë
të së búkurës, mbí shpínën
u plandòs è nuk livízi.
I gufój ngā vārra gjáku,
630 è i kullój edhè një fill
ngā e rrëmákta géne e gójës.
Prāu u shkúnt edhè një hérë,
psherëtíjti : — « Púthmë ! »... e mbéti
i patúndur për gjíth mónë.
635 Ngā e padáshta púnë e vétë
e thantósurë è e frigúame,
fórt e sbétur è me sýt
të shpërthýemë edhè të thātë
e vërrëj Vasilikjía,
640 è të pāmit s'i dzěj bésë.
Nuk ísh ëndërrë e t'meróshme ?...
Po si frýmëzë çë páket
ndíej edhé t'ankúashmen lúte :
« — Púthmë !... Púthmë !... I rā ngā dóra
645 thíka e plírë edhè në véhte
xúrma e sólli. Nj' ulurímë
atë hérë i jíku gjírit
è sā ndóra, mbi të váktn
kúrm u shtú të trímit t'vdékur.
650 Me rrëmbím e përkjafòí
e thërrítí me zë t'ëmbël,
me shúmë ëmbre të lashtúashëmë;
e trëndítí për me e sgjúar,
po më kót... Si një e çëmëndurë
655 te të ftóhtat búzë t'bárdha
t'atíj ngjíti atò të 'sājat,
edhè e púthi, e púthi, e púthi,
ngjër ç'i rā më vënt të fíkët.
Ashtù Túrktj vānë è e gjétën

all'indietro ed ai piedi
della bella, in sulla schiena
piombò e non si mosse.
Gli sgorgava dalla ferita il sangue
630 e gliene colava un filo
dall'angolo sinistro della bocca.
Poi diede un ultimo tratto;
sospirò: « — Baciami!... » e stette
immobile per sempre.

635 Della involontaria opera propria
meravigliata e piena di spavento,
pallidissima e con gli occhi
spalancati ed aridi
lo guardava Vasiliki,
640 e non prestava fede a quel che vedea.
Non era un sogno orrendo?
Ma, come un alito che vien meno
sentiva ancora la dolente preghiera:
« — Baciami!... » Le cadde di mano
645 l'insanguinato coltello ed in se stessa
la chiamò lo strepito. Un grido
allora le sfuggì dal seno
e d'improvviso sul tiepido
corpo si gittò del morto giovane.
650 Lo abbracciò con impeto,
lo chiamò con voce soave,
con molti nomi carezzevoli,
lo scosse per destarlo;
ma indarno... Come una pazza
655 nelle fredde e bianche labbra
di lui attaccò le proprie,
e lo baciò, lo baciò, lo baciò,
finchè ivi rimase priva di sensi.

Così i Turchi andarono a trovarla,

- 660 edhé kékj u dúk atýre
ndónse TúrkJë è të pashpýrt.
Mesandāj ngā déra e kJóshkut,
tek ansújëza e likjêrit,
ku rríj újur, Alf Pásha
- 665 mbi kJytézën pā të çóhej
të Turkjís të ndýrin flámur.
Ësh mjesdíta edhè shpërësat
i kÍsh húmbur. Àfër 'tíj
mbúshnin trímat t'lārat púshka,
- 670 e përpára t'pákjët ndēnej
é sgjerónej újët t' kálthër.
Në mejtím aí vështròj
sí në t' mbrázët... — Érdhi héra,
é te rrénja e lísit t'vjétër
- 675 híri tásh pelékji i mpréhët.
Po, túe rënë, i mádhi drú
do të shtípnjë è do të zërë
disā vétë edhè përpósh!
I shkëlkjèj te syt t'arëndzëtë
- 680 zjárri i gjáll i trimëris,
Kalòj kóha fórt kadálë:
« — Èsht të hjékur të pathëshëm
të përfiturit e glàt...
Klóft njémént çë ká më klënë!
- 685 È pās 'tíj?... Pas 'tíj përmbytëja! — »
J të bījëvet mosnjëri
as për pák atíj i gláu;
po, si fārë endýrë Evgjítí,
turpëruán atà të játin
- 690 túke u dhënë... I préft armíku
më një herë!.. Po Mahmúdi
dúkej trím... É vdéktë aí
si një trím, t'í mbétet ëmbër,

660 e ne ebbero compassione,
quantunque Turchi e senza cuore.
Frattanto dalla porta del chiosco
nell'isoletta del lago,
dove stavasene seduto, Alì Pascià
665 vide elevarsi sulla fortezza
l'immonda bandiera dei Turchi.
Era mezzodì e le speranze
le aveva perdute. Accanto a lui
caricavano i bravi i rilucenti fucili,
670 e davanti stendevasi tranquilla
ed allargavasi l'acqua azzurrina.
Pensoso egli guardava
come nel vuoto... — « È giunta l'ora,
e nella radice della quercia antica
675 è penetrata ormai l'affilata scure.
Ma, cadendo, il grande albero
schiaccerà ed accopperà
sotto di sè molte persone! ».

Gli brillava negli occhi d'acciaio
680 il fuoco vivo della giovinezza.
Il tempo trascorrevva assai lentamente.
« — È una sofferenza indicibile
la lunga attesa...
Si compia tosto il fato!
685 E dopo di lui? Dopo di lui il diluvio! — »
Nessuno dei suoi figli
lo assomigliò anche per poco;
ma, come se fossero di lurida zingara,
essi disonorarono il padre loro
690 arrendendosi... li uccida il nemico
in una volta. Solo Mahmud
sembrava valoroso... Ed egli se ne muoia pure
da valoroso... affinché resti il suo nome

- 695 po me ndër ! E vét me védin
ligjiròj i mádhi plák :
— Vorë edhè do t'bíen në fíje
të pāmëntëshmit Shkjiptarë,
kūr të kën mbi krýet e vét
Osmanllin... È mírë e pátshin,
700 sè i pèrkèt të jèt i shkélur,
kūj i bēnet végle t'húajit
kúndra vëndit, pēr filim
të veçant, á pēr zilí
të nji t'jétéri çë dólli
705 mbi të gjithë ! I gjíndes t'ënë
fáj i motshëm. Skanderbégu
klè i disāve dríza e sývet
e kúshdó çë me t'vértétë
madhëròn ndër në pēr díje,
710 pēr pushlèt, á trimëri,
prāpa thēmbra vet gjith mónë
do të kēt minákë t' póshtërë
hungurónjësë è të gátëshëmë
pēr me e sgrāpur... I bēn mírë ?
715 È zēn ājit atē dórë
ç'i limòn. Nuk sbúten kūr,
edhè shpýrti i 'týre i flikjët
kūr è kūr s'i fálet ndërës,
ás e fál. Pēr 'tà një e ífeme
720 është të dhēnēt bujërísh
è ndělësa. Me vērër
è me hélm atà të gjéshurë,
po si shkrápëthi è si nēpërka
i gēzónën gorromímēs
725 edhè vārrevet, ku strúken.
Patshin vār è gorromímē,
è mos dálshin kūr në drítë;

695 circondato di onore!... E seco stesso
ragionava il grande vecchio :
« — Tardi metteranno giudizio
anche gli stolti Albanesi,
allorchè avranno sul proprio capo
700 gli Osmanli... Li abbiano pure,
chè merita di essere calpestato
chi diventa strumento dello straniero
contro la propria patria, per guadagno
individuale o per invidia
705 di chi sia riuscito ad elevarsi
sugli altri! Della nostra gente
colpa antica. Skanderbeg
fu per molti un rovo negli occhi,
e chiunque davvero
710 fra noi grandeggi per sapere,
per potenza o per valore,
sempre alle calcagna
avrà dei botoli,
ringhiosi e pronti
ad azzannarlo... Fai loro del bene ?
715 Ed essi mordono quella mano
che li accarezza. Non si ammansano mai,
e la loro anima turpe
non resta mai grata al beneficio
nè perdona a chi lo rende. Per costoro, offesa
720 è la generosità signorile
e la compassione. Con la bile
e col veleno impastati,
come lo scorpione e la vipera,
si compiacciono della rovina
725 e dei sepolcri, dove si appiattano.
Abbiano sepolcro e rovina
e non escano mai alla luce,

- à po dâlshin kûr të gjëndet
kúsh t'i shtýpnjë krýet t'urrýeshëm !
730 Ngā likjēri sýt i vánë
për mbi lëmin ushtërōr.
S'kish përzím : « — É çë përesin ?
Kjetësi çë prīn shtërgátën,
múa më dúket. Po shtërgáta
735 për t'u sglédhur ë, më mírë
se edhë brēnga e ndërdyshímit.
Préku mjékërrën e bárdhë
è hukási. Díelli bīj
ndër të kúkj; kûr kjë mbí válët
740 si t'përgjácta, dý, trí lúndra
pā të níseshin të párat,
è pas 'týre edhë të tjéra.
I thá búrravet : « — Kushtrím !
Edhë dâlshim fakjebárdhë !
745 Do të kréjëm sót një púne
çë núk ká për t'u harrúar. — »
Dëlli i rráhëj me rrëmbím;
i vetójën sýt si prúshi,
e kish móllëzit e fákjes
750 pak të skúkiura. Ísh i búkur
m'atë hérë è madhështōr,
si një kál ngā fárë e mírë,
çë, kûr érën pí të lúftës,
húndël háp è nëngëllín
755 è rēmōn me thúndrat tókën,
bísbtin túnt è krífën shkùnt
pā durím, edhë për këndë
shtāti i ngjéthet, si përmlídhjet
për t'u súlur në t'përzíem.
760 Kûr arrúri e pára lúndërë,
thá Vézíri túe bërtítur :

od escano solo allora che sorgerà
chi sappia calpestar loro l'orrida testa.

730 Dal lago gli occhi gli corsero
sugli accampamenti militari.
Tutto era tranquillo: « — Che mai attendono ?

Calma che precorre la tempesta
a me sembra. Ma la tempesta
735 è da preferirsi cento volte
all'ansia dell'incertezza !... »

Si accarezzò la bianca barba
e fece uno sbadiglio. Il sole scendeva
nel rosseggiante occaso, allorchè sulle onde,
740 che parevano sanguigne, due o tre barche
vide egli muovere innanzi,
ed altre dopo di quelle.

Si rivolse ai bravi: « — All'armi!
Possiamo uscirne vittoriosi!
745 Noi compiremo oggi un'impresa
che non sarà mai dimenticata — ».

Il polso gli batteva con violenza;
gli splendevano gli occhi come bragia,
ed aveva i pomelli delle gote
750 alquanto arrossiti: Era bello
in quel momento e maestoso,
come un destriero di nobile sangue
che, respirando l'aria della pugna imminente,
apre le narici e nitrisce

755 e batte con le zampe la terra,
agita la coda e scuote la criniera
con impazienza e di piacere
il corpo gli freme, mentre egli si raccoglie
per lanciarsi nella mischia.

760 Quando giunse la prima barca
disse il Visir ad alta voce:

« — U ndalòni atý!... Çë bíni? — »
Hásan pásha, sýsh i vrërët,
j-u përgjëkj è thà : « — Të Mbrétit
765 urdhurímet... — ». È prej méje
çë do Mbréti?... — Kókën t'ënde! — »
« — Bír i kúrvës!... Po nuk mírret
kóka e jíme me të léht! — ».

Thà e mbi 'të dya tsalínat
770 më një hérë i sbrázi. T'lúndrës
rà në fúnt ai i plagósur
me një brímë, è atíj për ánë,
si prej píkës i kjillúar,
shkröjси i pâr i Seraskjérit.

775 Te gjíth ánët krísi púshka,
è një mjégull prej týmit
sí një mjégullë gjëmōrë,
e mbështólli è fshéhu kjóshkun.

Plója e TúrkJëvet e mádhe,
780 po i të rënëvet te vëndi
të rí rrëndëjën të tjërë.

Gjíth prej várrash i bíruam,
u rrézúa në dhë Vezíri.

— Thanás Vájë, è kú të kám? — »

785 — O Vezír, këtù po jám,
me tré plúmbe n'krahëruar;
po i kënákjur përsè vráva
më të mírët... — Ti, o besník,
klófshe fálë! — Mós u shóft

790 ëmbri i jýt për mót è jétë!...
ō Visír... për týj dhè písën!... — ».

Éra fryiti è rën e týmit
shpéjt e tréti. Rríj më një'íjé
ndër të vrërët, Alì Pásha,
795 në një lútse gják; te sýt

« — Fermi là! Che mi recate? — »
Hasan Pascià, con occhi torbidi,
gli rispose: « — Del Sultano
765 gli ordini... — ». « — E da me
che vuole il Sultano?... « — La tua testa!.. »
« — Figlio di mala femina!.. Ma non si prende
con tanta facilità la mia testa!.. »
Disse e contro di lui le pistole
770 scaricò ad un tempo. Della barca
cadde in fondo egli ferito,
con un urlo, ed accanto a lui,
come colpito dal fulmine,
il primo Segretario del Seraschiere.
775 Crepitarono fucilate da ogni parte,
ed una nube di fumo,
come nube tuonante,
avvolse e nascose il chiosco.
Grande la strage dei Turchi;
780 ma al posto dei caduti
accorrevano altri nuovi.
Crivellato di ferite,
il Visir stramazò al suolo:
« — Atanasio Vaja, dove sei tu? »
785 « — Qui sono, o mio Visir,
con tre palle nel petto,
ma felice d'aver uccisi
i migliori... » « — Tu, o fedele,
possa esser perdonato... » « — Non si spenga
790 il nome tuo giammai,
o Visir... Per amor tuo anche l'inferno!.. ».
Soffiò il vento e la nube di fumo
tosto si disperse. Stava su d'un fianco
fra i morti Alì Pascià,
795 in un lago di sangue; negli occhi

jéta e 'tij e mlédhur ísh.

Lléshi i zî, më glû, pā fólë
pā kësúlë, atjè përpára
fërfëlòj me shklúhë armíkjët
800 í tmeróshëm më të pām.

E vërrëj edhë i gëzónëj
trími híekës, sã edhë héra
çë kalòj, túke e dzarrísur
805 në të thëllët gjī të lókës,
tsa më pák e rëndë i dúkej.

Prãn i thà me zë të fíkur:
« — T'u lúmt dóra, ò kapitán !...
Po, të lútem, mós kjëndrò
810 tásh më kót përpára vdékes,
è përr díte u rúaj të ljera...

Bënmë hír edhë në dáfshe:
Sã praftòn përzími i lúftës
shkò me lúndrë e në kjytézë,
815 në tí múndëshe, më t'ërrët
kjítu brënda dálë è dálë
e më mbýt Vasilíkjín,
mos të bjérë e gjállë e shkréta
te të ndýrat dúarë armíke... — »

Thà Mirdítësi ndër védi:
820 « — Tásh jermón !... Ajò fatkékje,
në edhë véhten nuk kã vrår,
sí shpërésë ú kam, e zënë
do të jët çë në mjesdíte ! — »

Po nuk déshi të helmòj
825 atò gríme t'kóhës s'mràme
të njí trími të pā shók,
edhë váte. Hírën Túrkjít
brënda kjóshkut è sí kórba
mbi Vezírin u lëshúan.

era raccolta tutta la sua vita.

Alessandro il Nero in ginocchio, silenzioso
senza berretto, là davanti
fulminava col fucile i nemici
800 terribile a vedersi.

Lo guardava e se ne compiacea
l'eroe morente, sì che l'ora
che scorreva, trascinandolo
nel profondo seno della terra,

805 gli pareva alquanto meno grave.
Poi gli disse con debole voce :

« — Benedetta la tua mano, o capitano !..

Ma, te ne prego, non affrontare
ora indarno la morte,

810 e conservati per altri giorni...

Rendimi un favore, se pur tu il voglia :
mentre dura lo scompiglio della lotta,

mettiti in barca e nel castello,
ove mai ti riesca, fra le tenebre,

815 introduciti cautamente

ed uccidimi Vasilikí,

affinchè non cada viva la disgraziata
nelle luride mani nemiche.

Disse seco stesso il Mirditese :

820 « — Or egli vaneggia !.. Quella misera,

se non si è uccisa da se stessa,

come io spero, prigioniera

sarà fin dal mezzogiorno !.. — ».

Ma non volle amareggiare

825 quegli estremi momenti

d'un eroe impareggiabile,

e andossene via. Entrarono i Turchi

dentro il chiosco, e come i corvi

si avventarono al Visir.

- 830 Mbylli sýt aí, é kūr ríshtas
kóka e prērē e 'tij i hápi
drítēs s'kúkje edhè tymáke
tē vrváshkēvet, i ngúli
tek atá l'Ymér Vriónit
- 835 çê shikjòj atjè më këmbë,
në kujtím, i sbēt, i vrērēt,
pā u lëvízur è i tmerúar.

830 Egli chiuse gli occhi, e quando di nuovo
il capo tronco di lui li aperse
al rosso e fumido chiarore
delle fiaccole, li affissò
in quelli di Omer Vrioni,
835 il quale stavasene ivi ritto a guardare,
pensieroso, pallido, turbato,
immobile e pieno di orrore.